

Un grand escrivan de lenga d'òc :

Frederic Mistral

Es l'istòria d'un dròlle qu'auria pogut èsser avocat
e qu'estimèt mai èsser poèta occitan.

Frederic nais en 1830, dins un vilatge de Provença bassa, entre Arle e Avinhon, a Malhana. Son paire, Mèstre Mistral, coma li dison, es un gròs proprietari de l'endrech. S'es maridat dos còps, e Frederic es filh del segond maridatge. Aquò vòl dire que serà pas l'eiretièr de la terra — doncas, que serà pas païsan.

Del còp, cal ben qu'ane a l'escola per poder trobar un mestier de « Monsur ». I va sens plaser, naturalament, mas a pro bon cap per poder passar lo bacheleirat — son pas gaires a o far d'aquel temps — e una licéncia en Drech a Ais. Mas es pas aquò sa vocacion. Çò que l'interessa, aquò's Malhana que ne languís. E es la poesia. Comença d'escriure pro d'ora, a quinze ans. E causís d'escriure, non pas dins la lenga de l'escola, mas dins sa lenga, lo provençal, es a dire l'occitan de Provença.

Tomba plan : es just lo moment qu'un pauc pertot, mas subretot en Provença, comença de se

desvolopar una literatura en lenga d'òc. E Frederic rencontra al collègi un susvelhant qu'es justament un poèta d'òc el tanben : li dison Josèp Romanilha. Es lo començament d'una amistat que menarà, un pauc pus tard, en 1854, a la fondacion d'una associacion de poètas provençals, lo Felibritge.

Que vòlon los Felibres ? Far de literatura provençala, mas de granda literatura coma o foguèt a passat temps la literatura d'òc dels trobadors ⁽¹⁾. Per aquò, devon inventar una grafia ⁽²⁾ unifòrma — cada escrivan abans escrivíá coma voliá o coma podiá —, netejar la lenga de totes los mots franceses que i son dintrats. Enfin, cal escriure d'òbras de valor. Frederic es lo pus dotat de totes — al començament, se comptan suls dets de las doás mans — e es el qu'en 1859, amb son poèma *Mirèlla*, capita d'èsser coneugut a París, lo luòc ont caliá èsser coneugut d'aquel temps s'òm voliá

èsser considerat coma un grand escriván. A partir d'aquel moment, Frederic es celèbre e, del còp, son associacion comença d'atirar los joves poètas d'òc un pauc ambicioses. Vint ans après *Mirèlha*, i aurà de centenats de Felibres.

Del còp, Mistral comença de somiar : rencontra los poètas catalans que parlan una lenga tan vesina e imagina qu'un jorn, benlèu, dins una Euròpa federala⁽³⁾, los pichons pòbles

poiràn tornar viure. Puèi comença de reivindicar per sa lenga lo drech de dintrar dins l'escola francesa. Malastrosament, las causas son pas tan simples. París l'a reconegut coma un escriván un pauc folcloric, qu'escriu dins una lenga pas gaire seriosa, — car lo francés solet o es. « Rustic, pintorèsc, charraire, ninòi » : es aital que veson Mistral a París.

Quand lo veson : perque el demòra totjorn
dins son vilatge de Malhana, e lo mond que
comptan alara, son los que se fan veire dins los
grands salons parisencs. E de far dintrar sa
lenga a l'escola, aquel « *patois* », n'es pas
question.

Pas question tanpauc de parlar de federalisme : i auriá una risca de separatisme ! Per far cort : Mistral es conegit a París, mas vòl pas dire qu'es acceptat e sa lengua encara mens. Sas òbras son reviradas en plan lengas : catalan, alemand, italian, anglés, chèc, chinés, suedés... Aurà lo Prèmi Nobèl de literatura en 1904, aurà la Legion d'Onor, ça que la, serà pas dins los manuals de literatura. Quand se morís en 1914, quelques meses abans la guèrra, pòt aver lo sentiment que son sòmi a fracassat⁽⁵⁾. Mas a pas complètement rason. D'autres escrivans se son meses al trabalh, e lo Felibritge, coma la literatura d'òc contunharàn après el. E de tot biais es pas oblidat. Lo mond sèrvan lo sovenir d'aquel òme grand amb sa barbicha e son capelàs. Gardan subretot, los que prenon la pena de lo legir, lo sovenir d'un grand poète qu'escriguit, après *Mirèlha*, d'autras òbras, de *Calendau al Poëma dau Ròse*. Aquel filh de païsan, dins son vilatge, sens el, benlèu i auriá pas uèi una literatura d'òc, e de mond per ne parlar la lenga...

Frédéric
Mistral

(1) **trobadors** : poètas occitans dels sègles 11^{en} e 12^{en}. Fogueron a l'origina d'una granda produccion literària en Euròpa.

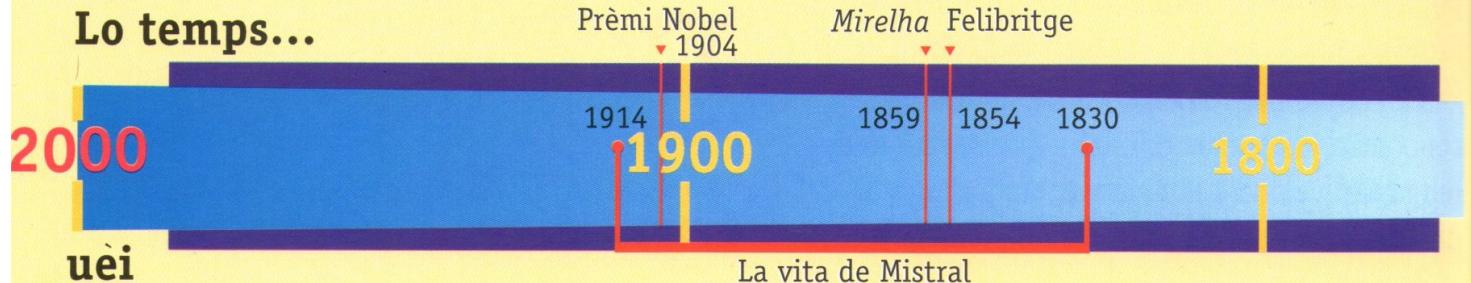
(2) **grafias** : son las convencions causidas per escriure una lenga. La grafia emplegada per Mistral èra pas la qu'emplega *Plumalhon* a l'ora d'ara. Mas la grafia còmbia pas lo sens d'un texte.

(3) **federalisme** : fòrma d'organizacion politica ont los Estats gardan una part del poder e delegan una autra part a una autoritat superiora que los representa totes. Los Estats-Units d'America e lo Canadà son organizats d'aquel biais.

(4) **Prèmi Nobel** : lo prèmi Nobel de literatura es considerat coma la recompensa maja per un escriván. Es l'Acadèmia Nobel de Suèda que consacra cada an un autor dins lo monde.

(5) A l'epòca, s'ensenjava pas brica l'occitan quitament se una granda part dels mainatges parlava pas brica lo francés en arribar a l'escola. Dempuèi l'ensenhamant de l'occitan a progressat un pauc, mas pas autant coma o desirava Mistral.

Lo temps...

Lo poeta a l'ostal amb la familia.

Rémy de Provence - 7 Septembre 1913 - Représentation de *Mirèlha* (la tribune d'Honneur).

A Sant Romieg en 1913 : quin monde per una representacion de *Mirèlha* !

P. RUAT, édit. Marseille
4889 - ARLES - F. MISTRAL assistant à l'inauguration de sa Statue (30 mai 1909)

En 1909, lo « Prèmi Nobel » de literatura es present per l'inauguracion de son estatua en Arle.

Mirèlha. — Cant promier

Cante una chata de Provença
Dins leis amors de sa joventa,
A travèrs de la Crau, vers la mar, dins lei blats,
Umble escolan dau grand Omèra,
Ieu la vole seguir. Come èra
Ren qu'una chata de la tèrra,
En fora de la Crau se n'es gaire parlat.

E mai son front non lusiguèsse
Que de joinessa ; e mai n'aguèsse
Ni diadèma d'òr ni mantèu de Damàs,
Vole qu'en glòria fugue auçada
Come una rèina, e careçada
Per nòstra lenga mespresada,
Car cantam que per vautres, ò pastre' e gents dei mas !

Tu Senhor Dieu de ma patria,
Que nasquères dins la pastrilha,
Enfuòca mei paraula' e dona-me d'alen !
Lo sabes : entre la verdura
Au soleu amb ai banhaduras
Quand lei figas se fan maduras,
Ven l'ome alobatit desfruchar l'aubre en plen.

Mai sus l'aubre qu'eu espalanca,
Tu totjorn quilhes quauqua branca
Onte l'ome abramat non pòsque auçar la man,
Bèla gitèla promierenca
E redolenta e vierginenca,
Bèla frucha magdalenenca
Onte l'aucèu de l'er vèn se levar la fam.
Ieu la vese, aquela branqueta,
E sa frescor me fa lingueta !
Ieu vese, ai ventolets, bolegar dins lo cèu
Sa rama e sa frucha immortala...
Bèu Dieu, Dieu amic, sus leis alas
De nòstra lenga provençala,
Fai que pòsque averar la branca deis aucèus !

Tèxte F. Martel — Illustracions Cathe Maisonnier
Fotografias tiradas de la collecció de G. Baudin.

Extrait de PAGINAS DE L'ISTÒRIA D'OCCITANIA – Escala de temps-

ISBN 2-914251-00-9